

Podstawowe dane osobowe recenzenta

Gdańsk, dnia 12.09.2015 r.

Prof. dr hab. Piotr Kusiewicz

Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna wokalistyka

Adres do korespondencji:

80-271 Gdańsk, ul. Michała Glinki 4/9

tel.: +48 58/341 01 52

kom.: +48 601 688 788

e-mail: p.kusiewicz@wp.pl

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

MGR. TOMASZA GUMIELI

ZLECENIODAWCA RECENZJI:

Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy, Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 8 czerwca 2015 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku, tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt. 2).

DOTYCZY:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 28.10.2014 roku (art.14 ust. 2, pkt 2 ustawy) w sprawie:

- przyjęcia tematu i koncepcji pracy doktorskiej,
- wszczęcia, na wniosek **Pana mgr. Tomasza Gumieli z dnia 25 marca 2014 roku**, przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka,
- wyznaczenia recenzenta.

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65. poz. 595, ze zmianami Dz. U. nr.164, poz.1365 z dnia 17.08.2005 r., tekst jednolity art. 6 ust. 1,3), Rada Wydziału posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady Wydziału pisma datowanego 8.06.2015 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta pracy doktorskiej Pana **mgr. Tomasza Gumieli** pt. *„Rola fortepianowych środków ekspresji w kameralistyce wokalne na przykładzie wybranych polskich pieśni współczesnych”*, została dołączona następująca dokumentacja z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 28.10.2014 roku:

- uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego,
- uchwała o wyznaczeniu recenzentem pracy doktorskiej kandydata mojej osoby,
- protokoły z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego,
- protokoły Komisji Skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań,
- lista obecności członków Rady Wydziału,
- lista członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka do minimum kadrowego,
- Komentarz CK dotyczący interpretacji przepisów prawnych związanych z przykładem recenzji,
- Ustawa z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki tekst jednolity (Dz. U. nr 65. poz. 595, wraz ze zmianami Dz. U. nr164, poz. 1365 z dnia 17.08.2005 r.),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 stycznia 2004 r. , w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach: doktorskim i habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, tekst jednolity (Dz. U. nr 15 poz. 128, wraz ze zmianami Dz. U. nr 252 poz. 2124 z dnia 15.12.2005 r oraz Dz. U. nr 153, poz. 1094 z dnia 17.08.2006) .

Powyższe dokumenty zostały sygnowane: podpisem Przewodniczącego Rady Wydziału, Protokolanta, członków komisji skrutacyjnej, jak również pieczęcią Rady. Liczba uprawnionych członków Rady wynosi 27 osób. Na posiedzeniu było obecnych 19 uprawnionych członków Rady. Oddano 19 głosów ważnych, za wszczęciem przewodu było 17 głosów, głosów przeciwnych 0, wstrzymujących 2 głosy. Korum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

Niniejszym stwierdzam, że przyjęcie tematu pracy doktorskiej, jej koncepcji oraz wszczęcie przewodu doktorskiego i wyznaczenie promotora nie budzi żadnych zastrzeżeń prawnych.

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 14 ust. 2 pkt. 2 Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Bydgoszczy podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej dla Pana **mgr. Tomasza Gumieli**.

PODSTAWOWE DANE O KANDYDACIE:

Mgr Tomasz Gumiela urodził się 7 lipca 1978 roku w Puławach. Jest absolwentem Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Otrzymał dyplom w klasie fortepianu prof. Marii Murawskiej i prof. Jerzego Sulikowskiego w 2002 roku. Był półfinalistą Międzynarodowego Konkursu im. J.I. Paderewskiego w Bydgoszczy oraz reprezentował Uczelnię na Koncercie w 2001 roku w Operze Bałtyckiej w Gdańsku. Otrzymał także wyróżnienie na Międzynarodowym Konkursie Kameralnym im. Kiejstuta Bacewicza w Łodzi w kategorii duetów. Po ukończeniu studiów wyższych otrzymał stypendium Fundacji Polsko-Kanadyjskiej na uzupełniające studia pianistyczne w klasie mistrzowskiej Prof. Dang Thai-Sona w Montrealu. Akompaniował na wielu mistrzowskich kursach wokalnych oraz wystąpił na 8 konkursach wokalnych, m. in: Międzynarodowym Konkursie Moniuszkowskim w Warszawie, Międzynarodowym Konkursie Wokalnym w Wiedniu „Belvedere”, Międzynarodowym Konkursie Sztuki Wokalnej im. Ady Sari w Nowym Sączu, na których zdobywał nagrody dla najlepszego pianisty. Ma w swoim dorobku nagrania płytowe i telewizyjne. Nagrany przez niego utwór Marcina Gumieli znalazł się na płycie wydanej przez firmę fonograficzną DUX otrzymując nominację do nagrody Fryderyka w 2009 roku. Od 2007 roku brał udział w wielu projektach kameralnych, multimedialnych i teatralno-muzycznych.

W swoim dorobku artystycznym **mgr Tomasz Gumiela** posiada ponad 30 ważnych występów solowych oraz 60 koncertów kameralnych.

PRZEBIEG ZATRUDNIENIA:

- 2003-2005 – Szkoła Muzyczna I-go i II-go st. w Toruniu – nauczyciel/akompaniator,
- 2003-2010 – Akademia Muzyczna w Bydgoszczy – instruktor ,
- 2010-nadal – Akademia Muzyczna w Bydgoszczy – wykładowca.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ:

Pracy doktorska **mgr. Tomasza Gumieli** pod tytułem „**Rola fortepianowych środków ekspresji w kameralistyce wokalne na przykładzie wybranych polskich pieśni współczesnych**” składa się z dzieła artystycznego zapisanego na nośniku CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne stanowią pieśni:

- **Krystian Kielb:** *Entre nous... 280808* – 6 pieśni na sopran i fortepian: *Miłość; Światu; Titanic; Telegram; ... (Ach, to nie było warte); M...*
- **Witold Lutosławski** – dwie pieśni z cyklu *5 pieśni* do słów K. Hłakowiczówny: *Morze; Dzwony cerkiewne.*
- **Sławomir Czarnecki** – *Źródło bijące op. 10* na sopran i fortepian do słów H. Poświatowskiej – cykl 4 pieśni: *Źródło bijące; Liściu, osłoń mnie zielenią...; Rozstanie jest ptakiem...; Pokornie cię kocham...*
- **Iwona Kisiel** – dwie pieśni z cyklu *6 Pieśni na mezzosopran i fortepian* do słów M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, H. Poświatowskiej i J. Iwaszkiewicza: *Liściu, osłoń mnie zielenią; Świt.*
- **Jerzy Młodziejowski** – dwie pieśni z cyklu *Szeptem* do słów K. Hłakowiczówny: *Fontanna; Powrót.*
- **Jerzy Sokorski:**
  - ♦ dwie pieśni do słów M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej: *Czarny portret; Chwila na werandzie,*

- ♦ dwie pieśni do słów K. Hłakowiczówny: *Jesteśmy cisi oboje; Skąd tutaj śpiewać i o czym,*
- ♦ dwie pieśni do słów H. Poświatowskiej: *A zapach ci poślę; Z tęsknoty pisze się wiersze.*

Dobór pieśni polskich kompozytorów został przez Doktoranta bardzo starannie przemyślany pod względem różnorodności ekspresji, możliwości ukazania bogatej palety barw brzmienia instrumentu oraz ukazania wszechstronnych możliwości muzyczno-technicznych Pianisty. Utwory wokalne Krystiana Kielba, Sławomira Czarneckiego, Iwony Kisiel, Jerzego Młodziejowskiego czy Jerzego Sokorskiego bardzo rzadko pojawiają się w programach występów recitalowych śpiewaków. Wyjątek tu stanowią pieśni Witolda Lutosławskiego, po które wszyscy chętnie sięgają.

Zapoznając się z materiałem dzieła artystycznego już od pierwszych taktów pieśni K. Kielba zauroczony był głębią nasyconej ekspresji trójdźwięków tonacji g-moll pojawiających się na początku utworu. Przepelnione one były szczególną energią, stanowiąc znakomite przygotowanie wejścia śpiewaczki. Pełna obawy refleksja nad przemijaniem uczucia i oddalania się obojga bliskich sobie osób, co wynika z treści poezji została w sposób wielce wyrafinowany ujęta w warstwie fortepianu. **Mgr Tomasz Gumiela** kreując swoją inspirującą partię instrumentalną, dodaje jeszcze coś szczególnego od siebie. Śpiewaczka ma tutaj ogromny komfort odbierając od fortepianu natchnione zmysłowością dźwięki. Na początku nagrania pojawiły się drobne trzaski, które prawdopodobnie pochodziły od mechanizmu pedałowego.

W drugiej pieśni cyklu Kielba stała figuracja chromatyczna wprowadzająca wrażenia ciągłego ruchu i natrętnej monotonii zaprezentowana jest bardzo dobrze pod względem artykulacyjnym. Zaproponowane przez kompozytora ciągle zmiany metrum, w zestawieniu śpiewnej deklamacji, stwarza fascynujący obraz namalowany przez oboje artystów.

Trzecia pieśń *Titanic*, jak sama nazwa wskazuje, przemawia do wyobraźni słuchacza. Muzyka przywołuje skojarzenia stylu muzyki filmowej amerykańskiego kina niemego. Partia fortepianu jest znakomicie zrealizowana, ukazując świetne panowanie nad klawiaturą. Świetnym okazał się pomysł wypowiedzenia dramatycznego tekstu Stewarda przez samego Pianistę. W dużym stopniu przyczyniło się to do podkreślenia dramatyzmu zapowiedzi tragedii okrętu.

W kolejnej pieśni daje się słyszeć dbałość obojga Wykonawców o dwuznaczność interpretacji tekstu. Pianista osiągnął szczególne porozumienie w przekazie emocji pieśni, będącej kulminacją wyrazową całego cyklu.

W piątej pieśni, jak sam Doktorant zauważa, w bogato rozbudowanej fakturze fortepianowej można usłyszeć nawiązanie do stylistyki pieśni rosyjskiej. Szerokie piękne frazy pieśni Kielba pod palcami brzmią doskonale. Fantastycznie nasączone bogate akordy, oktawy, na każdej płaszczyźnie dynamicznej od forte po głębokie długie piano stwarzają ogromny komfort śpiewacze prowadzącej urokliwą linię melodyczną.

Cykl K. Kielba zamyka pieśń, będąca powtórzeniem materiału muzycznego pierwszej pieśni. Jej interpretacja skłania słuchacza do szczególnej refleksji – wspomnienia echa z przeszłości.

Witold Lutosławski w swojej twórczości stawia wymagania najwyższej miary przed każdym wykonawcą. Podjęcie się prezentacji któregoś z jego dzieł jest zawsze wyzwaniem szczególnym. **Mgr Tomasz Gumiela** ukazał tutaj kunszt pianistyczny i wyobraźnię przestrzeni orkiestrowej – wszak partia fortepianu pieśni jest opracowaniem orkiestrowej pieśni. Uzyskany efekt brzmieniowy w zderzeniu z głosem śpiewaczki stanowi zjawisko szczególnej, wręcz impresjonistycznej urody. Atmosfera utworu została precyzyjnie oddana poprzez dobranie właściwej artykulacji, barwy dźwięku i przemyślanego użycia pedału.

Podobnie rzecz się ma w kolejnej pieśni W. Lutosławskiego – *Dzwony cerkiewne*. Została oddana zmiana charakteru tychże dzwonów poprzez wyrafinowaną kolorystykę dźwięków w skrajnych rejestrach klawiatury oraz precyzyjnie przemyślaną pedalizację. Utrzymaną została precyzyjna miarowość ósemkowych motywów o właściwa idealnie dopasowana artykulacja.

Pieśni Sławomira Czarneckiego stawiają przed wykonawcami również wysokie wymagania muzyczno-interpretacyjne oraz idealnej współpracy kameralnej. Oboje Artyści malują dźwiękami fortepianu i głosu ludzkiego cztery obrazy pełne kolorystyki oraz ilustracyjności w poszukiwaniu barw dźwięku. Partia idealnie koresponduje i dopowiada zawieszona na pauzach słowa poezji.

Iwona Kisiel, w swoich pieśniach oczekuje szczególnej motoryki, dyscypliny rytmicznej, minimalnego użycia pedału, a także niezwykle wyrównanej artykulacji legato. Ważna też jest przemyślana struktura rytmiczna i akcenty synkopowe w basie. Doktorant, z podziwu godną precyzją, realizuje wymagania kompozytorki.

Pieśni Jerzego Młodziejowskiego są niezwykle spójne z poezją Kazimierzy Iłakowiczówny. Dominuje w nich nastrojowość, prostota i melodyjny sposób przekazu. Tak też się je odbiera w prostej i w pełni przekonującej interpretacji Wykonawców.

Jerzy Sokorski był twórcą szczególnym. Całe swoje życie artystyczne jako pianista poświęcił żonie – Bognie Sokorskiej. Stanowili idealny duet muzyczny. Każda z pieśni J. Sokorskiego była z jednej strony muzycznym uwielbieniem żony, z drugiej zaś stawała się wzorcem stworzenia prawdziwego duetu: głos-fortepian, w którym nie było miejsca na przypadkowość. Każda z pieśni tworzy idealną, organiczną całość. Kiedy słuchałem pieśni J. Sokorskiego prezentowane na żywo ze wspaiałą B. Sokorską, trudno było sobie wyobrazić lepsze wykonanie. Kreacja artystyczna Tomasza Gumieli i Barbary Tritt wpasowuje się w taką właśnie interpretację. Jestem przekonany, że oboje Państwo Sokorscy byłiby w pełni usatysfakcjonowani słysząc tę właśnie kreację dzieła artystycznego. Niechaj to stwierdzenie będzie szczególnie wysoką oceną i uznaniem dla stworzonego na rzecz pracy doktorskiej dzieła.

Prezentowana praca, stanowiąca część opisową dzieła artystycznego w przewodzie doktorskim, wyrasta z doświadczeń jej autora, który – jak sam wskazuje – kameralistyką wokalną zajmuje się już od kilkunastu lat. Nie może więc dziwić podjęcie tematu, który jest ściśle związany z zainteresowaniami, a jednocześnie pracą zawodową, gdy we współpracy z wokalistą autor niejednokrotnie musi podejmować rozwiązywanie „szeregu pianistycznych zagadnień wykonawczych, pojawiających się wraz ze specyfiką różnorodnych gatunków wokально-instrumentalnych” (str. 5).

Omawiana praca jest skonstruowana logicznie i poprawnie pod względem metodologicznym. Otwiera ją wstęp, w którym **mgr Tomasz Gumiela** określa kierunki swych poszukiwań, po którym następują trzy rozdziały.

W rozdziale pierwszym autor podejmuje się przybliżenia głównych zagadnień, którym poświęcona jest praca, mianowicie ekspresji i środkom wykonawczym. W tym celu definiuje pojęcie ekspresji oraz zestawia obok siebie ekspresję utworu oraz ekspresję wykonawcy. Ten wątek jest ze wszech miar ciekawy i inspirujący, zważywszy na fakt, że podparty fachową, również filozoficzną literaturą.

Pośród wartości ekspresyjnych utworu muzycznego **mgr Tomasz Gumiela** wskazuje i opisuje następujące: dynamikę, artykulację, tempo, sugestie wyrazowe i wskazówki pedalizacyjne.

W następnej części autor przybliży pokrótce zarys rozwoju wymienionych powyżej pianistycznych środków wyrazu, żeby raz jeszcze wymienić artykulację, dynamikę, agogikę i pedalizację.

Rozdział ten kończy się ukazaniem tendencji rozwoju ekspresji i środków wyrazu w muzyce fortepianowej XX wieku – na przykładzie twórczości F. Liszta, C. Debussyego, M. Ravela, w której zauważyć można bądź to sonorystyczne, bądź sonorystyczno-kolorystyczne własności brzmienia muzyki, w połączeniu z architektoniczną prostotą utworów i inspiracjami czerpiącymi z muzyki baroku czy klasycyzmu.

Autor zwraca również uwagę na twórczość Antona Weberna (dodekafonia i punktualistyczna faktura) oraz Johna Cage'a i nowe, niekonwencjonalne metody generowania dźwięku.

W drugim rozdziale **mgr Tomasz Gumiela** podejmuje zagadnienie sztuki interpretacji kameralnej, wpisanej z jednej strony – między realizację zapisu dokonaną przez kompozytora, z drugiej zaś – stanowiącą kreację wykonawcy. W tym celu pokrótce zarysowuje historię gatunku, jakim są pieśni na głos z fortepianem, podkreślając istotną rolę partii instrumentalnej. Skupia się także na zagadnieniu pracy nad interpretacją pieśni, dokonaną właśnie z perspektywy pianisty. Zwraca uwagę na dokładną znajomość tekstu, na logikę muzyczną, która winna pozostawać w zgodzie z logiką tekstu oraz na zagadnienie, które za prof. Jerzym Marchwińskim nazywa: „Elementem wiodącym – elementem wtórującym”. To nic innego, jak uświadomienie roli, jaką „w danym momencie pełnią poszczególne partie w utworze”.

W dalszej części rozdziału **mgr Tomasz Gumiela** opisuje proces poszukiwania fortepianowych środków wykonawczych oraz przybliży, czym jest partnerstwo kameralne na przykładzie realizacji pieśni na głos z fortepianem.

Rozdział trzeci to już „Analiza pieśni zawartych w artystycznej części pracy pod kątem relacji słowno-muzycznych i użycia fortepianowych środków ekspresji”. W tej części pracy **mgr Tomasz Gumiela**, w tej kolejności, co utwory zostały zarejestrowane na nośniku elektronicznym CD, przybliży je i omawia.

Przeprowadzone w powyższym rozdziale omówienia poszczególnych pieśni, będących istotną częścią dzieła artystycznego w przewodzie doktorskim, nie nazywałbym jednak „analizą”, nawet jeśli zawarte jest dopowiedzenie, że dotyczy ona „relacji słowno-muzycznych i użycia fortepianowych środków ekspresji”. Analiza bowiem przywodzi na myśl taki rozbiór utworu, który może kojarzyć się z aptekarską wręcz precyzją. Tutaj takiej analizy nie znajduję. Dlatego nie odbieram jej jako analizę, a jako bardzo świadome i przekonujące przybliżenie

zarejestrowanych na płycie CD utworów, z uwzględnieniem szeroko pojętych środków ekspresji – zarówno tych, które wynikają z partytury, jak i tych, które pochodzą od wykonawcy. To omówienie – zwarte i logiczne, mnie jako pianistę w zupełności przekonują.

Jako mankament pragnę jedynie zwrócić uwagę na fakt, że zamieszczone w pracy kopie omawianych utworów są zdecydowanie za małe. Szkoda też, że przy omawianiu pieśni Czarnieckiego autor zamieścił nuty tylko jednego fragmentu pieśni – a nie wszystkich czterech. Szkoda również, że przy omawianiu utworów Kisiel, Młodziejewskiego oraz Sokorskiego już w ogóle nie ma kopii z fragmentami przybliżanych problemów w ich pieśniach.

KONKLUZJA

Praca doktorska **mgr. Tomasza Gumieli** posiada oryginalny w swojej istocie, twórczy i edukacyjny charakter. Poprzez dobór repertuaru wnosi ona interesujący wkład w rozwój dyscypliny artystycznej, jak również całej dziedziny nauk muzycznych.

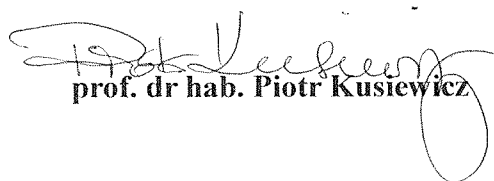
Godny podziwu jest poziom muzyczny Kandydata jaki jest przedstawiony w samym dziele artystycznym. Jako pianista współpracujący przede wszystkim ze śpiewakami, Doktorant posiada predyspozycje szczególne: umiejętność słyszenia wokalnego, wspólny oddech, kreatywność w interpretowaniu dzieła, a nade wszystko niebudzące cienia zastrzeżeń panowanie nad klawiaturą.

Pomimo wskazanych zastrzeżeń, opis dzieła artystycznego w znaczący sposób rozszerza wiedzę na temat interesujących, nie zawsze docenianych kompozytorów polskich, równie współcześnie działających oraz ich inspirujących dzieł.

Doktorant wykazał się godną podziwu wiedzą teoretyczną, która w połączeniu z różnorodnym doświadczeniem artystycznym, co stanowi sumę ciekawych wartości zasługujących na wysoką ocenę.

Pan **mgr Tomasz Gumiela** rozwiązał założone zagadnienie artystyczne i spełnił tym samym wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

prof. dr hab. Piotr Kusiewicz